

його характеристик з часом реверберації центрального нефу базилики Софійського собору в Києві. В зв'язку з цим, цілком доцільне встановлення в залі Президії Академії мистецтв органу і виконання в ньому концертів органної музики.

Що стосується заходів по створенню мовного приміщення в залі, то вони потребуватимуть конструктивної переробки приміщення і не мають сенсу, оскільки набагато важливіше зберегти унікальний за своїми акустичними характеристиками зал для органної музики.

1. Дідковський В. С., Луньова С. А. Основи архітектурної та фізіологічної акустики. — К.: Аванпостприм, 2001. — 422 с.
2. Алдошина И. А., Приттс Р. Музыкальная акустика. — СПб: Композитор. — 2006. — 715 с.
3. ГОСТ 24146–89 Зрительные залы. Метод измерения времени реверберации.

Людмила ЛИСЕНКО,
кандидат мистецтвознавства, доцент

ПАМ'ЯТІ СКУЛЬПТОРА БОГДАНА ЛИСЕНКА

24 травня 2011 р. на 66-му році несподівано пішов з життя Богдан Михайлович Лисенко, людина делікатна, скромна і благородна. Він не залишив по собі численної творчої спадщини або плеяди талановитих послідовників, як його видатний батько, скульптор Михайло Лисенко академік, народний художник СРСР. Але в житті своїх близьких, друзів, колег та учнів він займав особливе місце.

У Богдана ніколи не було вагань з приводу вибору майбутньої професії. Це визначилося від дня його народження. Думаю, літнім днем 1945 р., в напівзруйнованому німцями Києві Михайло Григорович відчув неймовірну радість, побачивши свою кохану дружину Вацлаву з хлопчиком на руках. Тепер у нього є наступник! Так і сталося. Богдан з дитинства мав перед очима натхненний приклад батькової творчості. Скульптура творилася за тяжких повоєнних років просто на кухні або в кімнаті, на робочому столі за ніч збиралося чимало стрімко виліплених композицій. Далі все відбувалося за новою адресою — Редутний провулок, 6. У затишному розлогому просторі садиби з'являлися не тільки станкові композиції, а й проекти багатофігурних пам'ятників. Над ними Лисенко працював разом з архітекторами, учнями. На численних сімейних фото Богдан часто поруч із батьком: у його робочому кабінеті, під час роботи в саду, серед співавторів М. Лисенка в роботі над пам'ятниками. Він просто не міг не стати пізніше, після закінчення художньої школи і навчання на скульптурному факультеті Київського художнього інституту, послідовником свого батька і не приєднатися до талановитої плеяди його учнів. Хоча Богдановому курсу не пощастило: Михайло Григорович помер за рік до захисту дипломних робіт, і останній рік студенти працювали у майстерні Макара Вронського. Дипломна скульптура Б. Лисенка «Воротар» виразно відбиває основні властивості лисенківської пластики. Фігура юнака, що портретно нагадує автора, вирішена в активному, наче розпластаному русі. Композиція має виразний гнучкий силует і відображає реалістичну позу хокейного воротаря, що захищає свої ворота. До речі, вона й сьогодні зберігається на території скульптурного комбінату на Васильківській, чекаючи свого замовника.

Ще зі студентських років Богдан брав участь у роботі над пам'ятниками. Це було продовженням

Богдан Лисенко. 2006. Фото

Олександр Грін. 1983. Оргскло тоноване. 52х60х52.
Чернігівський обласний художній музей

роботи над воєнними пам'ятниками та монументами і тільки у 1984 р. вийшов на самостійну роботу разом зі своїми однокурсниками і друзями Миколою Олексійком і Володимиром Чепеликом — їхня група працювала над шестифігурним пам'ятником героям Малинського партійно-комсомольського підпілля (1984) і корабелам у Миколаєві (1990). Перший приніс авторам високу нагороду. У рік відкриття Малинського меморіалу вони стали лауреатами Республіканської премії ЛКСМУ ім. М. Островського.

До самої перебудови Б. Лисенко багато й плідно працював у галузі монументальної скульптури. До своєї роботи завжди ставився відповідально. Особливо захоплювала й посправжньому хвилювала його тема Великої Вітчизняної війни. У 1980-х рр. він створив кілька цікавих так званих «солдатських» композицій для республіканських виставок.

Мені пощастило викликати не дуже говіркою з приводу власної творчості Богдана Михайловича на розмову. Про будь-який задум він говорив, починаючи безпосередньо з самої події. Війна — це завжди трагедія, драма. Так було і при форсуванні Південного Бугу. Здійснити його треба було до свята 7 листопада, а життя людей не мало значення. Багато молоді загинуло під час безглуздої непродуманої переправи, середній вік загиблих — 20–25 років. Тому і вирішили поставити скульптуру прямо над водою, максимально загострюючи її драматургію. Ідею вдалося відстояти, і пам'ятник активно сприймається не тільки з берега, й з води. Багато влучних деталей згадав Богдан, розповідаючи про роботу над монументом жертвам Бабиного Яру. Пам'ятник виконували і відливали в різних місцях, і його монтаж ішов непросто. Інколи матеріалу не вистачало і доводилося додавати окремі фрагменти. Але остаточно багатофігурна композиція сформувалася ще за життя Михайла Лисенка. Співавтори максимально зберегли задум учителя. «Ми працювали із переконанням, що земля, на якій буде стояти пам'ятник, пов'язана із трагедією Бабиного Яру».

Б. Лисенко ніколи не відступав від батьківського заповіту. Його скульптури починалися з вивчення матеріалів, біографій, вони завжди несли в собі високі ідеали, романтичне перебільшення і водночас — правду життя. Він був автором кількох вдалих портретних композицій. Одна з них зображує артистичну постать Гріна, що задумливо сидить на лаві. Портрет ветерана праці Анастасії Симоненко, рідної сестри Михайла Лисенка, увічне образ мудрої, співучої, лагідної селянки, якою вона була, і ми всі любили цю невтомну трудівницю на ниві нелегкого життя. Цей портрет встановлено на могилі Анастасії Григорівни в Сумах. Богдан Лисенко був також автором меморіальної дошки на честь 80-річчя від дня народження М. Г. Лисенка на фасаді будинку по Великій Житомирській, 8/14, де проживала родина Лисенків. Це найкращий портрет з усіх робіт, присвячених скульптору. Напівфігурний рельєф майстра зі стекою в руках дуже точно передає стан творчого натхнення. Лисенка зображено поруч із постаттю Шевченка-Прометея — останнього монументального проекту скульптора.

З 1984 р. Богдан Михайлович почав викладати скульптуру в Київському художньо-

академічної школи. Адже майстерня Лисенка спеціалізувалася саме на монументальній скульптурі. Починаючи з 1935 р. і до смерті Михайло Григорович був завзятим учасником найвизначніших монументальних конкурсів і постійно запрошував своїх учнів до роботи над проектними ескізами і кінцевими моделями. На долю Богдана випали складні багатофігурні монументи воїнам, загиблим під час форсування Південного Бугу (1975), жертвам Бабиного Яру (1976) — цей пам'ятник співавторам В. Сухенку, О. Вітрику та Б. Лисенку довелося завершувати вже після смерті автора проекту, в складних умовах постійних авралів і переробок. За радянських часів Богдан пройшов нелегку, але вкрай корисну для професійного скульптора практику

промислового технікумі (нині Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва ім. М. Л. Бойчука). З 1999 р. став асистентом у майстернях своїх колег і близьких друзів В. В. Швецова та В. А. Чепелика в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури. Він завжди залишався прихильником класичного і реалістичного мистецтва. Мови модернізму, а тим більше постмодерну, не приймав і не розумів. Студенти дуже любили свого вчителя, відчували його позитивне ставлення і розуміння. Богдан мав дар до сімейного життя. Зі своєю майбутньою дружиною Тетяною Бобровниковою він дружив з дитинства. Разом пройшли школу Лисенка, одружилися, виростили дітей, мали щастя пестити онуків. Від свого батька Богдан успадкував ще один дар — любов до землі. Останні роки він захоплювався вирощуванням помідорів, ретельно вибирав різні сорти, стежив за розвитком зелених рослин і був щасливий пригостити запашними плодами своїх близьких та друзів. У його гостинній оселі всім було комфортно і весело. Цю радість буття і пам'ять про чудову людину ми зберігатимемо в своїх серцях.

**Іван ДЗЮБА, Ірина та Ігор КАЛИНЦІ, Дмитро ПАВЛИЧКО,
Валентина СТРІЛЬКО, Олександр ФЕДУРУК, Галина ЯРОВА,
Андрій ЧЕБИКІН, Володимир ЧЕПЕЛИК**

СЛОВО ПРО ПАТРІОТА

У передвесняні дні на дев'яностому році життя пішов у засвіти Маріян-Павло Коць — людина високих моральних почуттів, патріот, інтелігент, який присвятив своє життя служінню Україні. Людина глибоко віруюча, він усі відведені йому долею роки був милосердним християнином, творив добро, допомагав хворим, стражденим. Понад усе любив Україну, жив її radoщами, болями, надіями. В останні роки переїхав із США і оселився в селі на Львівщині.

Маріяна Коця в Україні знали, поважали і любили. Він належав до того старшого покоління, яке в силу історичних обставин змушене було покинути рідну землю і шукало свого щастя на еміграції. На початку він нелегко працював то на швацькій, то на тютюновій фабриці простим робітником, хоча до того на Лемківщині в молодого юнака була професія вчителя, посада директора школи. Енергійний, ерудований, Маріян Коць у перші роки на еміграції домігся свого, очолив експертний відділ фабрики, а потім присвятив себе банківській справі, став віце-президентом українських кооперативів у США, виявив хист у видавничій діяльності.

Маріян Коць жив Україною і мріяв про неї завжди. Він серцем і душею був зі своїм народом. І тоді, коли вдарили лихом чорнобильські дзвони, — відгукнувся, приймав у себе дітей чорнобильців, допомагав людям у біді, — і тоді, коли зі співробітниками НАН України почав готувати до друку «Енциклопедію української музики». І тоді, коли йшов за покликом серця до українських шкіл, щедро даруючи їм комп'ютерну техніку. І коли став активним членом Асоціації дослідників голодомору, сприяючи виданню фундаментальних праць про цю трагічну сторінку історії нашого народу.

Свій організаторський талант Маріян Коць багатимірно розгорнув на едиційній ниві, заснувавши «Видавництво Маріяна Коця». За його ініціативи, сприяння, за безпосередньої його участі було випущено у світ понад сотню книжок, у т. ч. такі неординарні, як «Українські народні мелодії» Зиновія Лиська, двотомник Ю. Шевельова «Я — мене — мені», «Щоденник» А. Любченка, «Леся Українка» П. Одарченка, «Марра mundi» — збірник наукових праць на пошану Яр. Дашкевича. Він видавав і поширював твори В. Барки, якого близько знав, як і Юрія Косача та Докію Гуменну.

Маріян Коць широко сприйняв ідею повернення в Україну культурних цінностей, став у США експертом Національної комісії з цієї проблеми. Активно співпрацював з Фондацією О. Грищенка в Нью-Йорку з метою повернення спадщини видатного художника, ініціював передачу в музеї України багатьох творів, історичних, культурних пам'яток, архівів. Свою власну величезну бібліотеку і мистецьку збірку заповів Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаніка НАН України, і сьогодні багато творів з цієї колекції експонуються у відділі Антоновичів шанованої академічної бібліотеки.

Великий патріот України працював з багатьма музеями України і чи не найактивніше — з улюбленим музеєм гетьманства в Києві, де за його участю організовувалися зустрічі